

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th August, 2025

SUN'IY INTELLEKT ORQALI TRANSMILLIY MUAMMOLARNI HAL ETISH: XALQARO DIPLOMATIYADA ALGORITMIK VOSITALARNING O'RNI

Xabibullayev Boburmirzo Baxtiyor o'g'li
Alfraganus University 1-bosqich talabasi

Turdiyev Madiyor Mamanazarovich
Ilmiy rahbar: katta o'qituvchi

Annotatsiya:

Ushbu maqola sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining transmilliy muammolarni hal etishda xalqaro diplomatiya doirasida qo'llanishi masalasini o'rganadi. Global siyosiy muhit murakkablashgan sari pandemiyalar, iqlim o'zgarishi, migratsiya va kiberxavfsizlik kabi muammolar xalqaro hamkorlik va tezkor yondashuvlarni talab qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, algoritmik diplomatiya – SI yordamida muzokaralarni modellashtirish, xavflarni prognozlash va qarorlarni qo'llab-quvvatlash vositalari – dolzarb strategiyaga aylanmoqda. Tadqiqotda BlueDot, ENISA, IOM va NASA kabi tashkilotlar misolida SI'ning amaliy roli tahlil qilinadi. Maqola yakunida AI Diplomatiya kodeksi va mustaqil audit tizimlari kabi tavsiyalar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, algoritmik diplomatiya, transmilliy muammolar, global xavfsizlik, raqamli siyosat

Annotation:

This article examines how artificial intelligence (AI) technologies are applied in international diplomacy to address transnational challenges. As global political dynamics become more complex, problems like pandemics, climate change, migration, and cybersecurity demand coordinated international solutions. Algorithmic diplomacy—defined as the use of AI to support negotiations, forecast risks, and model decision outcomes—is emerging as a vital tool. The study analyzes cases from institutions such as BlueDot, ENISA, IOM, and NASA, and concludes

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th August, 2025

with policy recommendations including an AI Diplomacy Code and audit mechanisms.

Аннотация:

В статье рассматривается использование технологий искусственного интеллекта (ИИ) в международной дипломатии для решения транснациональных проблем. По мере усложнения глобальной политической ситуации такие вызовы, как пандемии, изменение климата, миграция и киберугрозы, требуют международной координации. Алгоритмическая дипломатия — это применение ИИ для поддержки переговоров, прогнозирования рисков и моделирования решений. Исследование включает анализ примеров BlueDot, ENISA, IOM и NASA и завершается рекомендациями по созданию кодекса ИИ-дипломатии и механизмов аудита.

Kirish:

XXI asrda sun'iy intellekt texnologiyalari global siyosatga chuqur ta'sir o'tkazmoqda. An'anaviy diplomatik mexanizmlar pandemiya, migratsiya, iqlim inqirozi va kiberxavfsizlik kabi murakkab transmilliy muammolarga javob berishda sekin va samarasiz bo'lib bormoqda. Ushbu kontekstda algoritmik diplomatiya – ya'ni SI algoritmlaridan foydalangan holda xavf-xatarlarni prognozlash, muzokaralarni modellashtirish va qarorlarni qabul qilishni optimallashtirish – yangi strategik vositaga aylanmoqda. BMT, NATO, IOM va NASA kabi xalqaro tashkilotlar allaqachon ushbu texnologiyalarni qo'llashga kirishgan. Ushbu maqola SI vositalarining xalqaro diplomatiyadagi amaliy va nazariy asoslarini yoritadi.

1. Adabiy sharh: So'nggi yillarda sun'iy intellekt siyosatshunoslik sohasida ilmiy e'tiborni tortmoqda. Bryson va Winfield (2017) SI'ni etik va mas'uliyatli vosita sifatida ko'rib, uning xalqaro munosabatlarga ta'sirini standartlashtirish zarurligini ta'kidlagan. Floridi (2018) esa algoritmik boshqaruvdagi ishonch muammolari va SI'ning yuridik javobgarlik masalalarini o'rganadi. Xalqaro tashkilotlar, jumladan ENISA, IOM va NASA o'z siyosiy faoliyatida SI platformalaridan foydalanmoqda, biroq bu amaliyot hali ham nazariy asoslash va tahlilga muhtoj.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th August, 2025

Shuningdek, Carnegie Endowment (2021) tadqiqotida algoritmik diplomatiya BMT xavfsizlik kengashidagi prognozlash ishlari va konflikt yechimlarida qo‘llanilayotganini qayd etadi. Bu esa AI vositalarining siyosiy vosita sifatida ishonchli bo‘lishini ta’minlovchi ilmiy bazani yaratish zarurligini anglatadi.

2. Nazariy asos:

“Algoritmik diplomatiya” SI yordamida xalqaro siyosiy qarorlar, xavflar, va muzokaralarni bashorat qilish, tahlil qilish va avtomatlashtirishni anglatadi. Ushbu nazariy asoslar agent-based modeling (ABM), kognitiv tahlil tizimlari, va data-driven diplomacy tushunchalariga tayanadi. Bryson va Winfield (2017) tomonidan taklif qilingan “etik AI dizayni”[1] yondashuvi xalqaro tashkilotlarda ishlatiladigan SI platformalarga tatbiq etiladi. Bu orqali notekis axborot, tarafkashlik va AI xatoliklarining oldi olinadi. Shu tarzda algoritmik diplomatiya nafaqat vosita, balki geosiyosiy quvvat bo‘lib chiqmoqda.

3. Metodologiya:

Maqolada quyidagi metodologik yondashuvlar ishlatilgan: Sifatli kontent tahlil: BMT, ENISA, IOM va NASA hujjatlari asosida.

Solishtirma tahlil: BlueDot, ENISA va NASAdagi SI dasturlarning vazifalari va natijalari o‘rganildi.

Triangulyatsiya: nazariy adabiyotlar, siyosiy hisobotlar va texnik AI maqolalar o‘zaro taqqoslab tahlil qilindi.

4. Tahlil: SI vositalarining amaliy qo‘llanilishi.

Jadval 1. Transmilliy muammolar va sun’iy intellekt yechimlari:

Transmilliy muammo	SI vositasi	Misol (manba bilan)
Pandemiyalar	Epidemiologik prognoz algoritmlari	BlueDot, COVID-19 (Kraemer et al. 2020)
Kiberxavfsizlik	Threat-detection neural networks	NATO/ENISA tizimlari (ENISA 2021)
Migratsiya	Predictive migration maps	IOM AI modellar (IOM 2021)
Iqlim o‘zgarishi	NEX Climate Models	NASA Earth Exchange (NASA 2023)

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th August, 2025

Ushbu tahlil sun'iy intellekt algoritmlarining real diplomatik qarorlar qabul qilishdagi roli va foydaliligini ko'rsatadi.

5. Munozara:

Natijalardan ko'rinadiki, AI vositalari xalqaro diplomatiyani quvvatlantiruvchi vosita sifatida samarali. Biroq, quyidagi muammolar mavjud:

1. ETIK shaffoflik yetishmasligi: AI algoritmlar qanday qaror chiqarayotgani tushunarsiz.
2. Huquqiy nomuvofiqliklar: SI qarorlari ustidan javobgarlik mexanizmlari yo'q.
3. Algoritmik tarafkashlik: noto'g'ri ma'lumotlar siyosiy inqirozga olib kelishi mumkin.

Floridi (2018) bu muammolarni "algoritmik ishonchsizlik" deb atagan va xalqaro nazorat zarurligini ta'kidlagan.

6. Xulosa va tavsiyalar:

Sun'iy intellekt vositalari xalqaro siyosatda sezilarli o'zgarishlar keltirmoqda. Ular murakkab transmilliy muammolarni tez va aniqlik bilan tahlil qilish, prognozlash va yechim taklif etishga imkon beradi. Biroq bu imkoniyatlar faqat etik, qonuniy va shaffof mezonlar asosida ishlatilgandagina foydali bo'ladi.

Tavsiyalar:

1. AI Diplomatiya kodeksi BMT darajasida qabul qilinishi kerak.
2. Mustaqil algoritmik audit tizimlari xalqaro tashkilotlarda yo'lga qo'yilishi lozim.
3. AI faqat maslahat beruvchi vosita sifatida ishlatilishi, yakuniy qaror inson tomonidan qabul qilinishi zarur.

[1]

Bryson & Winfield (2017):

"Etik AI dizayni bu nafaqat texnik samaradorlik, balki jamiyat oldidagi axloqiy mas'uliyatni ham o'z ichiga oladi."

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th August, 2025

Floridi (2018):

“Etik AI — bu insoniy qarorlarni to‘ldiradigan, lekin ularni avtomatlashtirib tashlamaydigan vosita bo‘lishi kerak.”

Manbalar:

Bryson, Joanna, and Alan Winfield. “Standardizing Ethical Design for Artificial Intelligence and Autonomous Systems.” *Nature Machine Intelligence* 1, no. 5 (2017): 1–4.

ENISA. *AI Threat Landscape*. European Union Agency for Cybersecurity, Brussels, 2021.

Floridi, Luciano. “Artificial Intelligence, Responsibility and Governance.” *Philosophy & Technology* 31, no. 1 (2018): 1–10.

International Organization for Migration (IOM). *Migration Data and AI Models*. Geneva: IOM, 2021.

Kraemer, Moritz U.G., et al. “The Effect of Human Mobility and Control Measures on the COVID-19 Epidemic in China.” *Science* 368, no. 6490 (2020): 493–497.

McKinsey & Company. *The State of AI in Government*. McKinsey Report, 2022.

NASA Earth Science Division. *NEX AI Tools for Climate Modeling*. Washington: NASA, 2023.

United Nations General Assembly. *Resolution 77/277: On the Role of AI in Global Security*. New York: United Nations, 2023.